

بررسی رابطه میان عوامل اجتماعی - فرهنگی و ارتکاب به جرم در بین مراجعه کنندگان به مراجع قضایی شهر اصفهان

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۰۹/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۰۲/۱۷

محمد پرورش،^۱ اکرم اکبریان،^۲ مجتبی رضایی خنکدار،^۳ مهدی ماسوری^۴

از صفحه ۲۳ تا ۴۶

چکیده

زمینه و هدف: جرم، فعل یا ترک فعلی است که بر خلاف اخلاق حسنه و نظم اخلاقی انجام می‌شود، اما باید توجه داشت که شرط اصلی در تحقق جرم، فقط ارتکاب عمل بر خلاف نظم اخلاقی و نظم اجتماعی نیست، بلکه یک پدیده جزایی، عمل ضد اجتماعی است که در قانون جزا برای آن مجازات پیش‌بینی شده است. در این پژوهش رابطه عوامل خانواده، آداب و رسوم، آموزش و پرورش، دوستان و همالان و آموزه‌های دینی با ارتکاب جرم در پنج فرضیه بررسی شد.

روش‌شناسی: روش پژوهش این تحقیق، توصیفی از نوع همبستگی بوده و جامعه آماری آن شامل کلیه مراجعه‌کنندگان به شعب شورای حل اختلاف شهر اصفهان طی شش ماه (شامل ۲۰۰۰ نفر) می‌باشد. ۲۲۰ نمونه مورد مطالعه با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای از میان جامعه آماری انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌های پژوهش از دو پرسش‌نامه به‌منظور بررسی عوامل اجتماعی - فرهنگی در ارتکاب جرم و میزان ارتکاب جرم استفاده شد که پایایی هر دو پرسش‌نامه با استفاده از روش ضریب آلفای کرونباخ به ترتیب به میزان ۰/۸۴ و ۰/۹۹ محاسبه برآورد گردید.

یافته‌ها: یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که هر یک از عوامل اجتماعی - فرهنگی، خانواده، آداب و رسوم، آموزش و پرورش، دوستان و همالان و آموزه‌های دینی در سطح $p < 0/05$ رابطه معناداری را با ارتکاب جرم نشان می‌دهد.

واژه‌های کلیدی: جرم، ارتکاب به جرم، خانواده، آداب و رسوم، آموزش و پرورش، دوستان و همالان و آموزه‌های دینی.

۱- کارشناسی ارشد مدیریت فرهنگی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران

۲- دکتری مدیریت و برنامه‌ریزی فرهنگی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران، نویسنده مسئول: ak.akbarian@gmail.com

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد آمار و پشتیبانی، دانشگاه علوم انتظامی امین

۴- دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد نراق، اراک، ایران

آدمی در جنبش و کوشش و حرکت به سوی کمال مطلوب با افکار و تمایلات و خواسته‌ها و سلیقه‌های گوناگون و در مجموع با فرهنگ‌های متفاوت روبه‌رو می‌شود. هر شخصی خواهش‌ها، تمایلات و حرکات و افکار خاص خود را دارد و از این رهگذر از دیگری متمایز است، ولی پیوستگی و درآمیختگی این فرد با جامعه و فرهنگ آن‌چنان قوی است که گویی وجودش در پیکره جامعه مستحیل شده است. فرد با جامعه پیوند دائمی و ناگسستنی دارد و بیرون از محیط اجتماعی، زندگی انسانی برای او غیرقابل تصور است. سعادت فردی را منحصراً باید در خوشبختی و سعادت امت جستجو کرد و به گفته اگوست کنت^۱: «مردم، جز انجام دادن تکلیف، هیچ حقی ندارند.» (کی‌نیا، ۱۳۷۰: ۴۲)؛ اما در واقع این‌گونه نیست و انسان به همان دلیل انسان بودنش همواره دچار خطا و اشتباه است و امکان دارد نه تنها خود، بلکه گروه یا جامعه‌ای را به دردسر بیندازد. این جریان آغازگر پدیده جرم و پیدایش مجرم است؛ بنابراین تنها خطای انسانی را نمی‌توان عامل آن دانست. تحقیقات بسیاری فقر و نیاز مادی را عامل اصلی برای جرایمی چون دزدی، ایجاد رعب و وحشت یا حتی قتل نشان داده است. گرچه از اشتباهات فردی نمی‌توان چشم پوشید، اما همین امر نیز با خانواده‌ای که در آن به دنیا آمده و رشد می‌کند، رابطه دارد.

جرم سازه‌های اجتماعی است که بر نقض ارزش‌های مشترک جامعه توسط یک فرد یا گروه دلالت دارد. افزایش نرخ جرم و تنوع آن در جوامع شهری نه‌تنها با اصول نظم اجتماعی تعارض دارد، بلکه به‌همراه خود، هدر رفتن منابع اقتصادی، سرخوردگی شهروندان و وخامت کلی در کیفیت زندگی را به ارمغان می‌آورد. کاهش امنیت اجتماعی، پایه‌های زندگی اجتماعی را تهدید می‌کند. جهت‌گیری به سمت کاهش جرم در جامعه و سلامت افراد، محور قرار دادن پرورش فرد و تربیت انسان‌های توسعه یافته و برخوردار از ویژگی‌هایی چون مسئولیت‌پذیری، ایثارگری، ایمان، وجدان کاری، روحیه همکاری و انضباط اجتماعی را الزامی می‌کند (شکروی، ۱۳۸۷: ۲۳).

براساس نظریه دورکیم^۱ (۱۹۶۵) جامعه‌شناس فرانسوی، هر عملی وقتی جرم محسوب می‌شود که احساسات قوی و مشخص وجدان جمعی و گروهی را جریحه‌دار کند؛ بنابراین هر عملی که بر خلاف موازین اخلاقی و عدالت اجتماعی باشد را جرم می‌نامند و هدف از تدوین قوانین کیفری را جلوگیری از رفتارهایی می‌دانند که به جامعه و افراد آن آسیب می‌رساند و نظم اجتماعی را مختل می‌کند (مشکاتی و رضوی، ۱۳۸۳: ۱۸). افزایش جرم، جامعه را با مشکلات زیادی روبرو می‌کند و می‌تواند جامعه را به ورطه سقوط ببرد؛ از این‌رو شناخت و آگاهی از عواملی که بستر آن را محیا می‌کنند، امری ضروری است. نقش عوامل فرهنگی در تمامی مراحل پیشگیری از جرم، اجرای قانون و مجازات مجرمین غیر قابل انکار است، بنابراین در این تحقیق در پی بررسی رابطه میان عوامل اجتماعی- فرهنگی و ارتکاب به جرم در بین مراجعه‌کنندگان به مراجع قضایی شهر اصفهان می‌باشیم.

بیان مسئله

انسان‌ها برای ارضای نیازهای خود به روابط متقابل و کمک انسان‌های دیگر احتیاج دارند و جالب آن‌که این نیازها عمدتاً به هم آمیخته‌اند. اگر روابط اجتماعی دارای نظم و قانونمندی شفاف نباشد، نه فقط وسیله‌ای برای ارضاء نیازهای انسان نیست، بلکه مانعی است در جهت رفع آن، در این مواقع هرچه ارضاء نیاز بیشتر دچار خدشه شود، احساس ناکامی^۲ در افراد نمایان می‌شود و هر چه بیشتر شاهد این موج ناکامی باشیم، احتمال پرخاشگری و انواع انحراف و میل به ارتکاب جرم بیشتر می‌شود (فرجاد، ۱۳۸۳: ۷۶).

جرم، فعل یا ترک فعلی است که بر خلاف اخلاق حسنه و نظم اخلاقی صورت می‌گیرد، اما باید توجه داشت که شرط اصلی در تحقق جرم، فقط ارتکاب عمل بر خلاف نظم اخلاقی و اجتماعی نیست، بلکه یک پدیده جزایی، عمل ضد اجتماعی است که در قانون جزا برای آن مجازات پیش‌بینی شده است. در ماده دوم قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۰، قانون‌گذار جرم را این‌گونه تعریف می‌کند: «هر فعل یا ترک فعلی که در قانون برای آن مجازات تعیین شده باشد، جرم محسوب می‌شود».

1 - Durkheim
2 - Frustration

چه چیز فرد را به سمت جرایمی مثل تجاوز به عنف، رشوه، اعتیاد، شهادت دروغ، تهمت، استفاده از الفاظ رکیک، چک برگشتی، دزدی و... می‌کشد یا حداقل زمینه‌ساز چنین جرایمی می‌شود. فقر، بیکاری، فقدان برنامه صحیح جهت پر کردن اوقات فراغت، نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی، مشکلات خانوادگی، و در دسترس بودن مواد مخدر و از بین رفتن قبح استعمال آن در بین افراد یک اجتماع و عوامل اجتماعی - فرهنگی دیگر زمینه‌ساز اعتیاد و ارتکاب برخی جرایم است و به هر حال بی‌توجهی مجرم به ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی را می‌رساند.

با عنایت به این‌که جرم نوعی هنجارشکنی و نقض ارزش‌های اجتماعی پذیرفته شده است و عوامل بسیاری می‌تواند سبب‌ساز این مسئله گردد، این تحقیق بر این مسئله استوار است تا رابطه بین عوامل اجتماعی - فرهنگی و میزان ارتکاب جرایم را مورد تحلیل قرار دهد.

مبانی نظری

از آنجا که ارتکاب جرم نتیجه کلی مشکلات جامعه است، بنابراین وجود جرم و ارتباط آن با بنیادهای جامعه و تشکیلات کلی و اجتماعی امری دائمی است که پارسونز^۱ در نظریه سیستم‌های متأخر (مدل آجیل^۲) این بنیادهای جامعه را به چهار دسته تقسیم می‌کند که حضور هر چهار دسته برای حفظ و بقای یک جامعه متعالی لازم است. که عبارتند از: سازگاری و انطباق^۳، تحقق اهداف^۴، ادغام و یکپارچگی^۵ و الگوهای پنهان حفظ نظم و مدیریت تنش^۶ (قلی‌زاده، ۱۳۸۷: ۴۸). ادغام و یکپارچگی همان نظام حقوقی و قانونی و نهادهای اجتماعی بر پا دارنده نظم جامعه می‌باشند و الگوی پنهان حفظ نظم و مدیریت تنش، نهادهای مربوط به تولید ارزش‌های فرهنگی، حفظ همبستگی و جامعه‌پذیری و عوامل فرهنگی مربوطه می‌باشد.

1 - Parsons

2 - Agil model

3 - adaptation

4 - Goal achievement

5 - Integration

6 - Latent Pattern of Maintenance & Tension management

میلر^۱ (۱۹۹۹) این نگرش که شخصیت از طریق فرایند فرهنگی شدن ایجاد می‌شود مشابه برخی عقاید معاصر در مورد انسان‌شناسی روان‌شناختی است که بر این باور است که فرهنگ سازنده شخصیت است.

یکی از نظریات فرهنگ‌مدار، که بر اساس رفتار بزه‌کارانه جوانان طبقات پایین جامعه برحسب ویژگی‌های خرده فرهنگ آنان نظیر ارزش‌ها، زبان و اسلوب‌های زندگی پرداخته است، نظریه خرده فرهنگ‌های مجرمانه کوهن بوده است. او که با تفکیک رفتار انحرافی جوانان از انحرافات اجتماعی بزرگسالان و تأکید بر بزه‌کاری پسران پایین و فقیر دست به تدوین نظریه خود زد، بر این اعتقاد بود که هنگامی که برای برخی از افراد وسایل همسازی با محیط براساس معیارهای پذیرفته شده اجتماعی کافی نباشد، این افراد به نفی جنبه‌هایی از فرهنگ جامعه که مشکلات هم‌نوایی با محیط را برای آنان فراهم نموده‌اند، پرداخته و خرده فرهنگ‌هایی را که زندگی را به ایشان آسان‌تر می‌سازد جایگزین جنبه‌های نفی‌شده فرهنگ جامعه می‌کنند. کوهن معتقد است که خرده فرهنگ‌سازی در جوانان واکنشی است که آنها را از فشارها و تنش‌های اجتماع و ارزش‌های جامعه فراری می‌دهد و از این قیودات آنها را رها می‌کند (نجفی ابرند آبادی، ۱۳۸۳: ۲۰۴۵).

اما نکته‌ای که همیشه ذهن را با توجه به تئوری فوق، به تأمل وامی‌دارد، این است که چرا به اعتقاد کوهن همیشه خرده فرهنگ‌های مجرمانه جایگزین می‌شوند و فرهنگ سالم را واپس می‌زند؟ شاید علت آن این باشد که همیشه فرهنگ غیر اجتماعی بیشتر جلوه داده می‌شود و جرم‌شناسان بیشتر روی آن مانور می‌دهند، در حالی که فراموش کرده‌اند که انسان همیشه تابع ارزش‌های مجرمانه نیست و همیشه در تعارض و جنگیدن با جامعه نیست، بلکه در یک فرایند تدریجی و گاهی هم اتفاقی به دنیای تبهکاری قدم می‌نهد. پس بزه‌کار بین عمل مجرمانه و متعارف در حال تردد است. بسیاری از ارزش‌ها و اصول عمومی جامعه را می‌پذیرد و قبول دارد (گسن^۲، ۱۳۷۴: ۲۰۳).

حضور شمار بسیاری از گروه‌های متمایز در یک فرهنگ، ممکن است منجر به وضعیتی شود که در آن تضاد، جرم و دشمنی ریشه‌دار بیشتر است؛ به‌عنوان نمونه

1 - Miller
2- Gesen

فرهنگ‌هایی با نظام‌های تباری تکه تکه، مثال خوبی در این رابطه است. قوم هیجی^۱ در شمال شرقی نیجریه که دارای کلان‌هایی با نظام پدرتباری است، پیوسته درگیر تضادهایی از جمله دزدی، کشمکش بر سرزمین، تجاوز به املاک یکدیگر، جدل بر سر زنان و کودکان، آدم‌ربایی، آدم‌کشی، تجاوز جنسی و دشمنی‌های ریشه‌دار هستند.

پیشینه تحقیق

احدی (۱۳۷۲) در پژوهشی با عنوان «عدم کفایت و اثربخشی مدارس در رابطه با بزه‌کاری نوجوان»، ویژگی‌های تحصیلی، چگونه گذراندن اوقات فراغت، تیپ شخصیتی اسکیزوئیدی و وضعیت خانواده را از عوامل مؤثر در بزه‌کاری برشمرده است.

یافته‌های پژوهش صاحب‌جمعی (۱۳۷۲) با عنوان «رابطه مسائل خانوادگی و ویژگی‌های شخصیتی نوجوانان و جوانان با بزه‌کاری» که از بررسی ۱۶۹ پرونده نوجوان بزه‌کار ۱۴ تا ۱۸ ساله گردآوری شده است، نشان داد به ترتیب؛ دوستی و رابطه با افراد ولگرد، دزد و قاچاقچی، عدم توجه اولیاء به مسائل نوجوانان در دوران بلوغ، نداشتن سرپرست خوب و دلسوز، اختلالات شدید خانوادگی و جدایی یکی از اولیاء، فقر مادی، فوت مادر و داشتن نامادری، فرار از منزل، ابتلا به بیماری صرع و سایر اختلالات روانی، تنها مسافرت رفتن و جستجوی کار، آلوده بودن محیط کار، نداشتن پول تو جیبی و... در بروز رفتار بزه‌کارانه تأثیرگذار هستند.

مطابق تحقیقی از گاتفردسون و هیرسچی^۲ (۱۹۹۰) با عنوان «کنترل خود، روابط همالان و بزه‌کاری»، تا حد زیادی گروه همالان بر بزه‌کاری تأثیر دارد، هم‌چنین این تحقیق نشان می‌دهد که پایین بودن نظام خودکنترلی با تعهدات شخصی ضعیف‌تر در بزرگسالان رابطه دارد.

لاوسون و هیتن^۳ (۱۹۹۹) در نتایج تحقیقی با عنوان «آگاهی مردم از جرم و پیشگیری از آن» چنین بیان داشت؛ چنان‌چه سازمان، نظام و فرهنگ بدون تغییر

1 - Higi

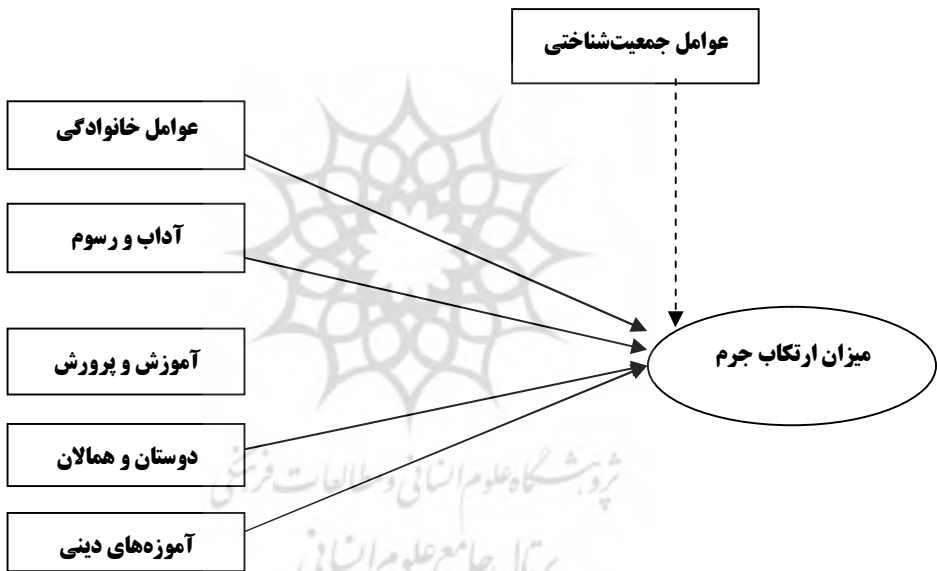
2- Gottfredson & Hirschi

3- Lawson & Heaton

بمانند، عوامل و وضعیت‌هایی که امکان رفتار سوء و فساد را یک بار فراهم آورده‌اند، می‌توانند در موقعیت زمانی و مکانی دیگری باز هم زمینه‌ساز بروز جرم دیگری شوند. ساسمن و آمس^۱ (۲۰۰۱) در نظریه «نقش جنس و جرم‌شناسی» بیان نموده‌اند که رفتار بزه‌کارانه مانند هر رفتار دیگری یادگرفتنی است. هم‌چنین عقیده دارند که وقتی مردم در برابر تعاریف زیاد از حد موافق با رفتار انحرافی در مقابل رفتار مرسوم و رایج قرار می‌گیرند، رفتار بزه‌کارانه را فرا می‌گیرند.

مدل مفهومی تحقیق

مدل مفهومی پژوهش در شکل شماره یک به تصویر کشیده شده است.

شکل ۱: مدل مفهومی تحقیق

سؤالات تحقیق

سؤال اول: آیا بین عوامل خانوادگی و میزان ارتکاب جرم رابطه وجود دارد؟

سؤال دوم: آیا بین آداب و رسوم و میزان ارتکاب جرم رابطه وجود دارد؟

سؤال سوم: آیا بین آموزش و پرورش و میزان ارتکاب جرم رابطه وجود دارد؟

سؤال چهارم: آیا بین دوستان و همالان و میزان ارتکاب جرم رابطه وجود دارد؟

سؤال پنجم: آیا بین آموزه‌های دینی و میزان ارتکاب جرم رابطه وجود دارد؟

سؤال ششم: کدامیک از عوامل خانواده، آداب و رسوم، آموزش و پرورش، دوستان و همالان

و فرهنگ و آموزه‌های دینی قدرت پیش بینی میزان ارتکاب جرم را دارا هستند؟

سؤال هفتم: آیا بین عوامل اجتماعی - فرهنگی و میزان ارتکاب جرم برحسب عوامل

جمعیت‌شناختی رابطه وجود دارد؟

روش‌شناسی تحقیق

این تحقیق از آنجایی که به بررسی وضع موجود می‌پردازد، در قلمرو تحقیقات توصیفی قرار داد و از آنجایی که به بررسی رابطه بین عوامل اجتماعی - فرهنگی با میزان ارتکاب جرم می‌پردازد، تحقیقی از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه مجرمانی است که در شش ماه گذشته حداقل یک‌بار به شورای حل اختلاف شهر اصفهان و دادگستری مراجعه کرده‌اند و در ده سال گذشته نیز سابقه محکومیت داشته‌اند. تعداد این افراد حدود ۲۰۰۰ نفر بوده است. که با استفاده از فرمول ۲۵۰ نمونه برآورد گردید که از این تعداد پرسش‌نامه توزیع شده ۲۲۰ پرسش‌نامه برگشت داده شد که نرخ بازگشت پرسش‌نامه ۸۸ درصد باشد.

ابزار اندازه‌گیری در این پژوهش دو نوع پرسش‌نامه که یکی به‌منظور بررسی عوامل اجتماعی - فرهنگی در ارتکاب جرم و دیگری برای میزان ارتکاب جرم است، که روایی و پایایی هر دو پرسش‌نامه با استفاده از روش ضریب آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۴ و ۰/۹۹ محاسبه گردید.

در این پژوهش در دو مرحله نمونه تحقیق انتخاب شد. در مرحله اول از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای و در مرحله دوم روش نمونه‌گیری از نوع تصادفی ساده به این صورت که ابتدا از بین تعداد ۵۰ شعبه رسیدگی به تخلفات شهر اصفهان در مرحله اول با استفاده از نمونه‌گیری خوشه‌ای یک مرحله‌ای تعداد ۵ شعبه انتخاب شدند. سپس به پرونده افرادی که در شش ماه گذشته به هر یک از شعب مراجعه کرده بودند، رجوع شد. از بین

آنها درصدی دارای سابقه ارتکاب جرم از سال ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۸ بوده‌اند. لیست آنها استخراج شد که به تعداد حدود ۲۰۰۰ نفر شدند، سپس با استفاده از جدول اعداد تصادفی تعداد ۲۵۰ نفر به‌عنوان نمونه از بین افراد دارای شرایط فوق انتخاب گردیدند.

تجزیه و تحلیل داده‌های این پژوهش در دو سطح آمار توصیفی و آمار استنباطی صورت گرفته است. در سطح آمار توصیفی از فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار و در سطح آمار استنباطی از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیره استفاده شده است و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار آماری SPSS16^۱ استفاده شده است.

یافته‌های توصیفی

بررسی توصیفی ویژگی‌های گروه نمونه بر اساس متغیرهای جنسیت، سن، مدرک تحصیلی، شغل، وضعیت تأهل، وضعیت تعداد ازوج، تعداد فرزندان، شغل پدر، شغل مادر و مدرک تحصیلی پدر و مدرک تحصیلی مادر.

نشان داد که ۱۲۱ نفر (۵۵ درصد) پاسخ‌گویان مرد و ۹۹ نفر (۴۵ درصد) زن هستند. بیشترین رنج سنی که حدود ۱۰۲ نفر بودند، متعلق به گروه سنی ۲۵-۳۰ سال است. ۴۷ نفر (۲۱/۴ درصد) از پاسخ‌گویان بی‌سواد، ۷۵ نفر (۳۴/۱ درصد) لیسانس و ۷ نفر (۳/۲ درصد) دارای مدرک دکترا هستند. ۱۳۶ نفر شاغل و ۸۴ نفر بیکار هستند. ۲۴ نفر (۱۰/۹ درصد) پاسخ‌گویان مجرد، ۱۸۴ نفر (۸۳/۴ درصد) متأهل و ۱۲ نفر (۵/۵ درصد) متارکه کرده‌اند.

یافته‌های استنباطی

به‌منظور سهولت در بررسی، ضریب همبستگی بین کلیه عوامل مطرح در فرضیه‌های پژوهش با میزان ارتکاب جرم در جدول (۱) آورده شده است. درستی یا نادرستی فرضیه‌ها به ترتیب با اشاره به ارقام به‌دست آمده در این جدول اثبات می‌گردد.

جدول شماره (۱): ضریب همبستگی بین عوامل با میزان ارتکاب جرم

میزان ارتکاب جرم			ضریب همبستگی
N	P	R	عوامل خانوادگی
۲۲۰	۰/۰۰۱	۰/۸۶۸	
۲۲۰	۰/۰۰۱	۰/۷۴۰	آداب و رسوم
۲۲۰	۰/۰۴۷	۰/۱۳۴	آموزش و پرورش
۲۲۰	۰/۰۰۱	۰/۸۷۴	دوستان و همالان
۲۲۰	۰/۰۱۲	۰/۱۶۹	آموزه‌های دینی

سؤال اول: آیا بین عوامل خانوادگی و میزان ارتکاب جرم رابطه وجود دارد؟

مطابق جدول یک ضریب همبستگی بین عوامل خانوادگی با میزان ارتکاب جرم در سطح $p \leq 0.05$ معنی‌دار بوده بنابراین بین عوامل خانوادگی و میزان ارتکاب جرم رابطه معنی‌دار وجود دارد. براساس ضریب تعیین ۷۵ درصد (یعنی مجذور R)، واریانس عوامل خانوادگی با میزان ارتکاب جرم مشترک می‌باشد و این موضوع نشان از تأثیر بالای عوامل خانوادگی در میزان ارتکاب جرم است.

سؤال دوم: آیا بین آداب و رسوم و میزان ارتکاب جرم رابطه وجود دارد؟

مطابق جدول شماره یک ضریب همبستگی بین آداب و رسوم با میزان ارتکاب جرم در سطح $p \leq 0.05$ معنی‌دار بوده بنابراین بین آداب و رسوم و میزان ارتکاب جرم رابطه معنی‌دار وجود دارد. براساس ضریب تعیین ۵۵ درصد واریانس آداب و رسوم با میزان ارتکاب جرم مشترک می‌باشد. بالا بودن مجذور R در این عامل نیز حاکی از تأثیر بالای این مؤلفه دارد.

سؤال سوم: آیا بین آموزش و پرورش و میزان ارتکاب جرم رابطه وجود دارد؟

مطابق جدول شماره یک ضریب همبستگی بین آموزش و پرورش با میزان ارتکاب جرم در سطح $p \leq 0.05$ معنی‌دار بوده بنابراین بین آموزش و پرورش و میزان ارتکاب جرم رابطه معنی‌دار وجود دارد. براساس ضریب تعیین ۲ درصد واریانس آموزش و پرورش با میزان ارتکاب جرم مشترک می‌باشد. اگرچه مجذور R خیلی بالا نیست، ولی یافته‌ها حاکی از رابطه بین این دو مؤلفه است.

سؤال چهارم: آیا بین دوستان و همالان و میزان ارتکاب جرم رابطه وجود دارد؟

مطابق جدول شماره یک، ضریب همبستگی بین دوستان و همالان با میزان ارتکاب جرم در سطح $p \leq /0.5$ معنی دار بوده بنابراین بین نقش دوستان و همالان و میزان ارتکاب جرم رابطه معنی دار وجود دارد. براساس ضریب تعیین ۷۶ درصد واریانس دوستان و همالان با میزان ارتکاب جرم مشترک می‌باشد. بالا بودن مجذور R در این عامل نیز حاکی از تأثیر بالای مؤلفه دوستان و همالان در میزان ارتکاب جرم دارد.

سؤال پنجم: آیا بین آموزه‌های دینی و میزان ارتکاب جرم رابطه وجود دارد؟

مطابق جدول شماره یک ضریب همبستگی بین آموزه‌های دینی با میزان ارتکاب جرم در سطح $p \leq /0.5$ معنی دار بوده بنابراین بین آموزه‌های دینی و میزان ارتکاب جرم رابطه معنی دار وجود دارد. براساس ضریب تعیین ۳ درصد، واریانس آموزه‌های دینی با میزان ارتکاب جرم مشترک می‌باشد. مجذور R خیلی بالا نیست، ولی حاکی از رابطه بین آموزه‌های دینی و میزان ارتکاب جرم است.

سؤال ششم: کدامیک از عوامل خانواده، آداب و رسوم، آموزش و پرورش، دوستان و همالان و فرهنگ و آموزه‌های دینی قدرت پیش‌بینی میزان ارتکاب جرم را دارا هستند؟

جدول شماره (۲): ضریب همبستگی و مجذور ضریب همبستگی چندگانه پیش‌بینی میزان ارتکاب جرم براساس عوامل خانوادگی، آداب و رسوم، آموزش و پرورش، دوستان و همالان و فرهنگ آموزه‌های دینی

خطای استاندارد	مجذور ضریب همبستگی چندگانه تعدیل شده	مجذور ضریب همبستگی چندگانه	ضریب همبستگی چندگانه	مدل	
				مرحله اول	گام به گام
۱۴/۷۲	۰/۷۶۲	۰/۷۶۳	۰/۸۷۴	مرحله دوم	گام به گام
۱۲/۳۴	۰/۸۳۳	۰/۸۳۴	۰/۹۱۳	مرحله سوم	
۱۱/۵۸	۰/۸۵۳	۰/۸۵۵	۰/۹۲۵	مرحله چهارم	
۱۱/۴۳	۰/۸۵۷	۰/۸۵۹	۰/۹۲۷		

براساس یافته‌های جدول شماره دو، دوستان و همالان به تنهایی ۷۶ درصد واریانس میزان ارتکاب جرم را تبیین می‌کند با ورود متغیر عوامل خانوادگی میزان واریانس

تبیین شده به ۸۳ درصد و با ورود متغیر آداب و رسوم به ۸۵ درصد و با ورود متغیر تربیت دینی به ۸۵ درصد افزایش می‌یابد.

جدول شماره (۳): آزمون معناداری رگرسیون چندگانه

P	F	
۰/۰۰۱	۷۰۳/۳۸	مرحله اول
۰/۰۰۱	۵۴۶/۹۱	مرحله دوم
۰/۰۰۱	۴۲۴/۵۳	مرحله سوم
۰/۰۰۱	۳۲۸/۱۰	مرحله چهارم

نتایج جدول شماره سه، نشان می‌دهد نتایج معادله رگرسیون در سطح $p \leq 0.05$ معنی‌دار بوده است.

جدول شماره (۴): پیش‌بینی کننده‌های میزان ارتکاب جرم

Sig	T	ضرایب استاندارد	ضرایب غیر استاندارد		مدل	
			Beta	خطای استاندارد		
۰/۰۰۱	-۸/۱۶		۲/۱۶۹	-۲۲/۰۰۸	ضریب ثابت دوستان و همسالان	مرحله اول
۰/۰۰۱	۲۶/۵۲	۰/۸۷۴	۰/۱۱۳	۲/۹۹		
۰/۰۰۱	-۱۳/۴۹		۲/۷۴	-۳۷/۰۲	ضریب ثابت دوستان و همسالان عوامل خانوادگی	مرحله دوم
۰/۰۰۱	۱۰/۳۵	۰/۴۹۶	۰/۱۶۴	۱/۶۹		
۰/۰۰۱	۹/۶۵	۰/۴۶۲	۰/۲۲۶	۲/۱۷		
۰/۰۰۱	-۱۳/۵۱		۳/۹۸	-۵۴/۸۶	ضریب ثابت دوستان و همسالان عوامل خانوادگی آداب و رسوم	مرحله سوم
۰/۰۰۱	۸/۲۸	۰/۳۹۹	۰/۱۶۵	۱/۳۶		
۰/۰۰۱	۸/۹۸	۰/۴۱۲	۰/۲۱۶	۱/۹۳		
۰/۰۰۱	۵/۵۳	۰/۲۰۱	۰/۲۰۹	۱/۱۵		
۰/۰۰۱	-۶/۰۴		۶/۶۵	-۴۰/۲	ضریب ثابت دوستان و همسالان عامل خانواده آداب و رسوم فرهنگ و آموزه‌های دینی	مرحله چهارم
۰/۰۰۱	۸/۳۶	۰/۳۹۸	۰/۱۶۳	۱/۳۶		
۰/۰۰۱	۹/۴۰	۰/۴۳۲	۰/۲۱۷	۲/۰۳		
۰/۰۰۱	۵/۵۵	۰/۱۹۹	۰/۲۰۶	۱/۱۴		
۰/۰۱۲	-۲/۵۴	-۰/۰۶۸	۰/۲۶۱	-۱/۶۶۵		

براساس یافته‌های جدول شماره چهار، بهترین پیش‌بینی‌کننده‌های میزان ارتکاب جرم، دوستان و همالان، عوامل خانوادگی، آداب و رسوم و فرهنگ و آموزه‌های دینی بوده است. براساس ضریب بتا به ازای یک واحد افزایش در نقش دوستان و همالان میزان ارتکاب جرم ۰/۳۹۹ واحد و به ازای یک واحد افزایش در عوامل خانوادگی ۰/۴۶۲ واحد و به ازای یک واحد افزایش در آداب و رسوم ۰/۱۹۹ واحد افزایش می‌یابد و به ازای یک واحد افزایش در تربیت دینی میزان ارتکاب جرم ۰/۰۶۸ واحد کاهش می‌یابد.

میزان ارتکاب جرم = ضریب ثابت (۴۰/۲-) + دوستان و همالان (۰/۳۹۸) + عوامل خانوادگی (۰/۴۳۲) + آداب و رسوم (۰/۱۹۹) - فرهنگی و آموزه‌های دینی (۰/۰۶۸-)

سؤال هفتم: آیا بین عوامل اجتماعی- فرهنگی و میزان ارتکاب جرم برحسب عوامل جمعیت شناختی رابطه وجود دارد؟

جدول شماره (۵): ضریب همبستگی بین عوامل فرهنگی و میزان ارتکاب جرم برحسب جنسیت

میزان ارتکاب جرم	زنان	عامل خانواده		آداب و رسوم		آموزش و پرورش		دوستان و همالان		فرهنگ و آموزه‌های دینی	
		P	R	P	R	P	R	P	R	P	R
مردان	۰/۹۱۹	۰/۰۰۱	۰/۴۸۰	۰/۰۰۱	۰/۴۳۲	۰/۰۰۱	۰/۳۳۲	۰/۰۰۱	۰/۳۳۲	۰/۰۰۱	۰/۴۳۲
		۰/۰۰۱	۰/۴۸۰	۰/۰۰۱	۰/۴۳۲	۰/۰۰۱	۰/۳۳۲	۰/۰۰۱	۰/۳۳۲	۰/۰۰۱	۰/۴۳۲
زنان	۰/۳۷۹	۰/۰۰۱	۰/۳۷۹	۰/۰۰۱	۰/۳۷۹	۰/۰۰۱	۰/۳۷۹	۰/۰۰۱	۰/۳۷۹	۰/۰۰۱	۰/۳۷۹
		۰/۰۰۱	۰/۳۷۹	۰/۰۰۱	۰/۳۷۹	۰/۰۰۱	۰/۳۷۹	۰/۰۰۱	۰/۳۷۹	۰/۰۰۱	۰/۳۷۹

نتایج جدول شماره پنج، نشان می‌دهد ضریب همبستگی بین عوامل خانوادگی، آداب و رسوم، دوستان و همالان با میزان ارتکاب جرم در زنان در سطح $p \leq 0.05$ معنی‌دار بوده. ضریب همبستگی بین عوامل خانوادگی، آداب و رسوم، دوستان و همالان و تربیت دینی با میزان ارتکاب جرم در مردان سطح $p \leq 0.05$ معنی‌دار بوده است؛ اما ضریب همبستگی بین تربیت دینی با میزان ارتکاب جرم در گروه زنان و ضریب همبستگی بین آموزش و پرورش با میزان ارتکاب جرم در گروه زنان و مردان معنی‌دار نبوده است.

جدول شماره (۶): ضریب همبستگی بین عوامل فرهنگی و میزان ارتکاب جرم برحسب وضعیت تأهل

فرهنگ و آموزه‌های دینی	دوستان و همالان		آموزش و پرورش		آداب و رسوم		عوامل خانوادگی		میزان ارتکاب جرم
	p	R	P	R	P	r	P	R	
۰/۵۷۳	۰/۱۲۱	۰/۰۰۱	۰/۹۲۰	۰/۴۸۷	۰/۱۴۹	۰/۰۰۱	۰/۷۹۹	۰/۰۰۱	مجرد
۰/۳۰۱	۰/۰۹۵	۰/۰۰۱	۰/۸۰۳	۰/۹۰۴	۰/۰۰۹	۰/۰۰۱	۰/۶۳۹	۰/۰۰۱	متاهل
۰/۰۸۶	۰/۴۹۴	۰/۰۰۱	۰/۹۷۳	۰/۰۰۴	-۰/۷۳۵	۰/۰۰۱	۰/۹۰۶	۰/۰۰۱	متارکه

نتایج جدول شماره شش، نشان می‌دهد ضریب همبستگی بین عوامل خانوادگی، آداب و رسوم، دوستان و همالان با میزان ارتکاب جرم در پاسخ‌گویان برحسب وضعیت تأهل در سطح $p \leq 0.05$ معنی‌دار بوده است؛ اما ضریب همبستگی بین تربیت دینی و آموزش و پرورش با میزان ارتکاب جرم در پاسخ‌گویان برحسب وضعیت تأهل معنی‌دار نبوده است.

جدول شماره (۷): ضریب همبستگی بین عوامل فرهنگی و میزان ارتکاب جرم برحسب وضعیت اشتغال

فرهنگ و آموزه‌های دینی	دوستان و همالان		آموزش و پرورش		آداب و رسوم		عامل خانواده		میزان ارتکاب جرم
	P	R	P	R	p	R	P	R	
۰/۹۸۶	-۰/۰۰۲	۰/۰۰۱	۰/۶۴۲	۰/۴۴۸	۰/۰۰۱	۰/۴۸۶	۰/۰۰۱	۰/۷۵۲	دولتی
۰/۰۱۷	۰/۴۵۷	۰/۰۰۱	۰/۹۰۱	۰/۵۴۹	۰/۰۰۱	۰/۷۹۷	۰/۰۰۱	۰/۸۷۵	آزاد
۰/۶۳۱	۰/۰۵۵	۰/۰۰۱	۰/۹۳۱	۰/۰۵۵	۰/۳۱۲	۰/۰۰۱	۰/۷۶۶	۰/۸۹۵	بیکار

نتایج جدول شماره هفت، نشان می‌دهد ضریب همبستگی بین عوامل خانوادگی، آداب و رسوم، دوستان و همالان با میزان ارتکاب جرم در پاسخ‌گویان دارای مشاغل دولتی و آزاد پاسخ‌گویان بیکار در سطح $p \leq /0.5$ معنی‌دار بوده است. و ضریب همبستگی بین آموزه‌های فرهنگی با میزان ارتکابی جرم در پاسخ‌گویان مشاغل آزاد معنی‌دار بوده است؛ اما ضریب همبستگی بین تربیت دینی با میزان ارتکاب جرم در پاسخ‌گویان دارای مشاغل دولتی و بیکار و ضریب همبستگی بین آموزش و پرورش با میزان ارتکاب جرم در پاسخ‌گویان برحسب وضعیت اشتغال معنی‌دار نبوده است.

جدول شماره (۸): ضریب همبستگی بین عوامل فرهنگی و میزان ارتکاب جرم برحسب مدرک تحصیلی

عوامل خانوادگی		آداب و رسوم		آموزش و پرورش		دوستان و همالان		فرهنگ و آموزه‌های دینی		میزان ارتکاب جرم
P	R	p	R	P	R	P	R	p	R	
۰/۰۰۱	۰/۹۳۱	۰/۰۰۱	۰/۸۱۲	۰/۰۰۱	۰/۰۵۳	۰/۰۰۱	۰/۹۲۱	۰/۲۶۳	۰/۱۱	کمتر از دیپلم
۰/۰۰۱	۰/۷۶۰	۰/۰۰۱	۰/۷۲۹	۰/۰۰۱	۰/۰۲۵	۰/۰۰۱	۰/۷۲۵	-۰/۰۹	۰/۶۷۴	دیپلم
۰/۰۰۱	۰/۵۱۲	۰/۰۰۱	۰/۵۷۱	۰/۰۰۱	۰/۲۰۸	۰/۰۰۱	۰/۵۱۱	۰/۰۱۴	۰/۸۸۸	فوق دیپلم به بالا

نتایج جدول شماره هشت، نشان می‌دهد ضریب همبستگی بین عوامل خانوادگی، آداب و رسوم، دوستان و همالان و فرهنگ و آموزه‌های دینی با میزان ارتکاب جرم در پاسخ‌گویان دارای مدرک کمتر از دیپلم در سطح $p \leq /0.5$ معنی‌دار بوده است. ضریب همبستگی بین عوامل خانوادگی، آداب و رسوم، دوستان و همالان با میزان ارتکاب جرم در پاسخ‌گویان دارای مدرک دیپلم در سطح $p \leq /0.5$ معنی‌دار بوده است و ضریب همبستگی بین عوامل خانوادگی، آداب و رسوم، دوستان و همالان و فرهنگ و آموزش و پرورش با میزان ارتکاب جرم در پاسخ‌گویان دارای مدرک فوق دیپلم به بالا در سطح $p \leq /0.5$ معنی‌دار بوده است؛ اما ضریب همبستگی بین فرهنگ و تربیت دینی و آموزش و پرورش با میزان ارتکاب جرم در پاسخ‌گویان دارای مدرک کمتر از دیپلم و دیپلم معنی‌دار نبوده است.

جدول شماره (۹): ضریب همبستگی بین عوامل فرهنگی و میزان ارتکاب جرم برحسب گروه سنی

فرهنگ و آموزه‌های دینی		دوستان و همالان		آموزش و پرورش		اداب و رسوم		عوامل خانوادگی		میزان ارتکاب جرم
p	R	P	R	P	R	p	R	P	R	
۰/۸۹۴	۰/۰۱۵	۰/۰۰۱	۰/۸۷۷	۰/۸۲۹	-۰/۰۲۴	۰/۰۰۱	۰/۶۸۴	۰/۰۰۱	۰/۸۲۷	کمتر از ۳۰ سال
۰/۰۰۱	۰/۲۷۱	۰/۰۰۱	۰/۸۷۴	۰/۰۰۱	۰/۲۴۰	۰/۰۰۱	۰/۷۶۷	۰/۰۰۱	۰/۸۹۷	۳۰ سال به بالا

نتایج جدول شماره نُه، نشان می‌دهد ضریب همبستگی بین عوامل خانوادگی، آداب و رسوم، دوستان و همالان با میزان ارتکاب جرم در پاسخ‌گویان گروه سنی کمتر از ۳۰ سال در سطح $p \leq 0.05$ معنی‌دار بوده هم چنین ضریب همبستگی بین عوامل خانوادگی، آداب و رسوم، دوستان و همالان و فرهنگ و آموزه‌های دینی با میزان ارتکاب جرم در پاسخ‌گویان گروه سنی ۳۰ سال به بالا سطح $p \leq 0.05$ معنی‌دار بوده است؛ اما ضریب همبستگی بین تربیت دینی با میزان ارتکاب جرم در گروه سنی کمتر از ۳۰ سال معنی‌دار نبوده است.

بحث و نتیجه‌گیری

تجزیه و تحلیل یافته‌های مربوط به سؤال اول پژوهش نشان داد ضریب همبستگی بین عوامل خانوادگی با میزان ارتکاب جرم در سطح $p \leq 0.05$ معنی‌دار بوده؛ بنابراین بین عوامل خانوادگی و میزان ارتکاب جرم رابطه معنی‌دار وجود دارد. یافته‌های این تحقیق با یافته‌های تحقیق مرکز تحقیقات و مطالعات جرم‌شناسی اداره کل زندان‌های استان خوزستان (۱۳۷۸) در خصوص نقش اعتیاد پدر و عدم تأمین نیازهای عاطفی نوجوانان در بروز رفتار بزه‌کارانه و هم‌چنین یافته‌های فتحی (۱۳۸۶) که گسیختگی خانوادگی نظیر طلاق والدین، اعتیاد، سابقه زندانی شدن، اختلاف و درگیری در بین اعضاء خانواده را در گرایش به بزه مؤثر دانسته است، همسو می‌باشد.

در پژوهش حاضر بیشترین میانگین نمره پاسخ‌ها در پرسش‌نامه مربوط به این است که خانواده افراد به هنگام ارتکاب جرم واکنش نشان می‌داده‌اند که نوع واکنش در

ارتکاب به جرم‌های بعدی اثرگذار است. همچنین کمترین میانگین پاسخ‌ها در پرسش‌نامه، مربوط است به این‌که اعضای خانواده افراد در طول ده سال گذشته به مراجع قضایی مراجعه کرده‌اند؛ لذا می‌توان نتیجه گرفت که خانواده نهاد بسیار مهمی در ارتکاب یا عدم ارتکاب فرد به جرم می‌باشد؛ یعنی این‌که اگر بستر خانواده بستری سالم و دور از هرگونه تنش و بی‌مبالاتی باشد، اعضای آن خانواده می‌توانند افرادی سالم و به دور از هرگونه جرم و عمل ناشایست و غیر پسندیده باشند.

تجزیه و تحلیل یافته‌های مربوط به سؤال دوم نشان داد ضریب همبستگی بین آداب و رسوم با میزان ارتکاب جرم در سطح $p \leq /0.5$ معنی‌دار بوده؛ بنابراین بین آداب و رسوم و میزان ارتکاب جرم مطابق با نظر افراد رابطه وجود دارد. یافته‌های این پژوهش با تحقیق لوریو و همکاران (۲۰۰۹) که به نقش آداب و رسوم در میزان ارتکاب جرایم اشاره می‌کند، همسو بوده است. در میان پاسخ‌دهندگان کمترین میانگین مربوط به این گویه بوده است که افراد، فرار از قانون و دادگاه را زیرکی به حساب می‌آورند و این به آن معناست که هر انسانی علاقمند به اجرای قانون است و فرار از قانون را در هر حال به نفع جامعه نمی‌دانند. مراجعه‌کنندگان به مراجع قضایی نیز از این موضوع مستثنی نبوده و خواهان اجرای قانون و رعایت عدالت بوده‌اند.

به نظر می‌رسد که وجود پاره‌ای از آداب و رسوم که از سال‌های کهن و تمدن عظیم و بزرگ ایرانی در جامعه وجود داشته و در آن به رعایت قانون تأکید شده است، مانند رعایت حقوق همسایگان و هم‌نوعان و هنوز در میان مردم باقی است، دلیل رابطه ارتکاب به جرم با آداب و رسوم می‌باشد. به‌نوعی می‌توان گفت که آداب و رسوم مثبت جامعه ما، در راستای عدم ارتکاب جرم می‌باشند از طرفی وجود پاره‌ای از آداب و رسوم منفی مثل برتری فرزند ذکور اول نسبت به دیگر فرزندان موجب افزایش ارتکاب جرم می‌شود.

تجزیه و تحلیل یافته‌های مربوط به سؤال سوم نشان داد ضریب همبستگی بین آموزش و پرورش با میزان ارتکاب جرم در سطح $p \leq /0.5$ معنی‌دار بوده؛ بنابراین بین آموزش و پرورش و میزان ارتکاب جرم رابطه معنی‌دار وجود دارد. یافته‌های این تحقیق با نتایج تحقیق احدی (۱۳۷۲) در خصوص عدم کفایت و اثربخشی مدارس در بروز بزه‌کاری نوجوانان همسو بوده است. این در حالی است که کمترین میانگین پاسخ‌ها مربوط به این گویه می‌باشد که مردم جامعه علاقمند به مطالعه و یادگیری مباحث

قضایی هستند. این مورد نشان می‌دهد که مراجعه‌کنندگان به مراکز قضایی یادگیری مباحث قضایی و قوانین مقررات را از نیازهای اساسی خود می‌دانند و معتقدند که در جامعه مردم علاقه‌ای به یادگیری این‌گونه مباحث ندارند. یکی از علل ارتکاب به جرم همین نداشتن قوانین است و دانستن این اصل قانونی برای مردم ضروری است که جهل به قانون موجب نقض قانون نمی‌شود. کمترین میانگین پاسخ‌ها در جامعه آماری این پژوهش مربوط به گویه‌ای بوده است که حاکی از عدم ارائه مسائل قضایی در شکل زیبا و در قالب هنر می‌باشد.

تجزیه و تحلیل یافته‌های مربوط به سؤال چهارم نشان داد ضریب همبستگی بین خرده فرهنگ دوستان و همالان با میزان ارتکاب جرم در سطح $p \leq 0.05$ معنی‌دار بوده، بنابراین بین نقش دوستان و همالان و میزان ارتکاب جرم رابطه معنی‌دار وجود دارد. یافته‌های این تحقیق با نتایج تحقیق زرگر (۱۳۸۷) در خصوص نقش دوستان و همالان مدرسه‌ای و هم محله‌ای در وقوع جرم همسو بوده است.

داشتن دوستان خلافکار و این‌که افراد بدانند که نزدیکان آنها ناشایست و خلافکارند، برای همه افراد حتی افرادی که با مراجع قضایی سروکار دارند، پسندیده نیست؛ لذا ملاحظه می‌گردد که بیشترین میانگین پاسخ‌های پرسش‌نامه مربوط ابراز تنفر از داشتن دوستان خلافکار بوده است. کمترین میانگین پاسخ‌های پرسش‌نامه نیز به همراه داشتن سلاح‌های سرد در میان دوستان امری عادی است، بر می‌گردد. وجود میانگین پائین در مورد این گویه به این دلیل بوده است که بیشتر افراد پاسخ دهنده دارای مشکلات قضایی سطح پایین و ابتدایی و به نوعی کمی فراوانی در جامعه بوده‌اند.

بدیهی است الگوگیری دوستان و همالان از یکدیگر از موارد لاینفک همه فرهنگ‌هاست. اگر دوستان افرادی شایسته و دارای رفتاری قانونمند باشند، بر همالان تأثیر مثبت گذاشته، ارتکاب جرم در آنها کاهش می‌یابد. والدین باید از اوان نوجوانی مراقب دوستان فرزندان خود باشند و با برنامه‌ریزی دقیق موجبات رفت و آمد آنها را با افرادی وارسته فراهم آورند و آنها را از خطرات رفقای ناصالح با روش‌های مختلف خصوصاً شیوه‌های غیر زبانی آگاه سازند. در میان پاسخ‌ها، جامعه آماری عنوان داشته‌اند که از داشتن دوستان خلافکار بیزارند و این گویه بیشترین میانگین را به خود اختصاص داده است، این بدین معناست که افراد فطرتاً از معاشرت با انسان‌های خلافکار گریزان

هستند. متولیان فرهنگی جامعه نیز باید در اماکنی که محل تجمع گروه‌های همال می‌باشد، دقت به خرج داده و زمینه‌های گرایش آنها به خلاف را برطرف سازند. ضمناً این نکته حائز اهمیت است که وجود گروه همالان شایسته نه تنها در سنین نوجوانی و جوانی، بلکه میانسالی و حتی بزرگسالی می‌تواند تأثیرات شگرفی را بر جای گذارد. گرایش به مواد مخدر، سوء رفتار با خانواده، ارتشاء و... مواردی هستند که در سنین پس از جوانی نیز دیده می‌شوند که علت آنها وجود دوستان نامناسب می‌باشد.

تجزیه و تحلیل یافته‌های مربوط به سؤال پنجم نشان داد ضریب همبستگی بین فرهنگ و آموزه‌های دینی با میزان ارتکاب جرم در سطح $p \leq 0.05$ معنی‌دار بوده، بنابراین بین فرهنگ و آموزه‌های دینی و میزان ارتکاب جرم رابطه معنی‌دار وجود دارد. نتایج این تحقیق با یافته‌های گلستانی (۱۳۷۲) در خصوص تأثیر نقش مذهب در پیشگیری از وقوع جرم همسو بوده است.

همان‌گونه که در پاسخ‌ها مشاهده می‌شود، بیشترین میانگین را گویه‌ای داشته است که توجه به مسائل دینی را موجب دوری از جرم می‌داند. این به آن معناست که اغلب افراد معتقدند که دیندار بودن در کاهش جرم تأثیرگذار است، اما ملاحظه می‌شود عده کمی، موافق منصفانه بودن قوانین قضایی دین (گویه شماره ۲۸) بوده‌اند و شاید این به دلیل عدم فرهنگ‌سازی صحیح و عملکرد متولیان دینی در آموزش صحیح مردم در خصوص قوانین قضایی دین و عادلانه بوده آنهاست

بیشترین میانگین نمره پاسخ‌ها مربوط به گویه‌ای بوده است که بیان می‌دارد توجه به مسائل دینی موجب دوری از جرم می‌گردد. به نظر می‌رسد توجه به مسائل اعتقادی و آموزه‌های دینی و همراهی آن با الگوهای عملی و قابل مشاهده می‌تواند در سلامت جامعه مؤثر باشد.

البته زمانی منصف بودن و کامل بودن قوانین قضایی مطروحه در دین بر همگان روشن می‌گردد که به آگاهی کامل رسیده و از چند و چون قضایا مطلع و تمامی جنبه‌ها و زمینه‌های مربوطه را تا آخر و بدون جبهه‌گیری و سوگیری در نظر گرفته و به الهی بودن آنها ایمان داشته باشند که خوب و صحیح پیاده کردن این آموزه‌ها در چهارچوب قوانین قضایی از اصلی‌ترین ارکان قضاوت جامعه در مورد قوانین قضایی دین است.

نبود کنترل، عدم اعتقاد والدین یا ندانستن راه صحیح آموزش امور دینی باعث دین‌زدگی فرزندان شده و زمینه را برای اعمال خلاف آماده می‌کند. زمانی که ارتباط بین آنچه که بر خانواده حاکم است و اطلاعات دینی داده شده هماهنگی موجود نداشته باشد، فرزندان دچار سردرگمی شده و موجب بروز بسیاری از انحرافات فردی و کج‌روی‌ها در افراد می‌گردد (شیخی، ۱۳۸۲).

یافته‌های مربوط به سؤال ششم، نتایج رگرسیون چند متغیره نشان داد، بهترین پیش‌بینی کننده‌های میزان ارتکاب جرم، دوستان و همالان، عوامل خانوادگی، آداب و رسوم و فرهنگ و آموزه‌های دینی بوده است. براساس ضریب بتا به ازای یک واحد افزایش در نقش دوستان و همالان میزان ارتکاب جرم ۰/۳۹۸ واحد و به ازای یک واحد افزایش در عوامل خانوادگی ۰/۴۳۲ واحد و به ازای یک واحد افزایش در آداب و رسوم ۰/۱۹۹ واحد افزایش می‌یابد و به ازای یک واحد افزایش در فرهنگ و آموزه‌های دینی میزان ارتکاب جرم ۰/۰۶۸ واحد کاهش می‌یابد.

تجزیه و تحلیل یافته‌های مربوط به سؤال هفتم پژوهش نشان داد بین عوامل خانوادگی، آداب و رسوم، دوستان و همالان و فرهنگ و آموزه دینی با میزان ارتکاب جرم در زنان و با میزان ارتکاب جرم در مردان رابطه معنی‌دار وجود دارد. هم‌چنین بین عوامل خانوادگی، آداب و رسوم، دوستان و همالان با میزان ارتکاب جرم در پاسخ‌گویان مجرد و متأهل رابطه معنی‌دار وجود دارد و بین عوامل خانوادگی، آداب و رسوم، دوستان و همالان با میزان ارتکاب جرم در پاسخ‌گویان دارای مدرک دیپلم و بالاتر معنی‌دار بوده است.

پیشنهادها

۱. لازم است که بر نقش خانواده در پرورش اجتماعی تأکید شود و نیز به همان اندازه نقش مسئولیت‌ها، مشارکت و همکاری جوانان در جامعه تأیید و تصدیق گردد؛
۲. باید تلاش کرد تا کودکان در محیط‌های خانوادگی ثابت و استواری قرار گیرند. که حمایت بیشتر دولت را می‌طلبد. خانواده‌هایی که در شرایط بی‌ثبات و متعارض به سر می‌برند، نیازمند خدمات لازم هستند و باید اقداماتی جهت یکپارچگی و

هماهنگی خانواده‌ها صورت گیرد و از جدا شدن فرزندان از والدینشان جلوگیری به عمل آید؛

۳. تقویت گرایش‌های مذهبی به روشی که بوی نصیحت و موعظه ندهد و بتواند همگان را به اصول و رعایت مقررات دینی دعوت سازد، می‌تواند زمینه‌های جرم را از بین ببرد؛

۴. برنامه‌های آموزشی از طریق رسانه‌ها برای پیشگیری از جرم و بزه و هم‌چنین آموزش مفاهیم کیفری برای آگاهی بیشتر و آشنایی کامل با قوانین قضایی به‌خصوص بخش‌هایی از آن که با زندگی اکثریت جامعه در ارتباط نزدیک و روزمره می‌باشد، ضرورت دارد؛

۵. نظام آموزش در درونی کردن نظام ارزشی و هنجاری جامعه در فرد یا القای ارزش‌ها و هنجارهای مطرود جامعه توسط آموزگاران ناهمنوا، فرآهم آوردن زمینه عضویت دانش‌آموز در گروه‌های ناهمنوا به‌ویژه گروه همالان، می‌تواند عامل اساسی باشد، بنابراین آموزش و پرورش کشور در این مهم لازم است اقداماتی را انجام دهد؛

۶. برنامه‌های تلویزیون باید در جهت حفظ عناصر فرهنگی سازنده بوده و مسائلی که منجر به خشونت و بزه می‌گردد، را حذف کند؛

۷. آموزش خانواده‌ها به‌منظور بسترسازی و پاک و پاکیزه رشد دادن اذهان آینده سازان؛

۸. برپایی و تشکیل کانون‌های همالان که افراد هم سن و سال و سالم با یکدیگر به‌طور مرتب و برنامه‌ریزی شده در ارتباط تنگاتنگ بوده و اثر مثبت بر هم داشته باشند؛

۹. اشاعه فرهنگ ایرانی - اسلامی با به‌ظهور رساندن آداب و رسوم در بطن و متن جامعه و شناساندن زندگی بزرگسالان به جوانان؛

۱۰. هم‌چنین آموزش مباحث قضایی باید به بهترین وجه و زیباترین شکل ممکن در قالب هنر عرضه گردد.

- آخوندی، محمود (۱۳۸۲). بررسی علل و عوامل بزه‌کاری نوجوان. مجموعه مقالات پیشگیری از جرم. تهران: قوه قضائیه، مرکز مطبوعات و انتشارات.
- آشوری، محمد؛ معظمی، شهلا (۱۳۸۱). نگاهی به پدیده همسرکشی در استان فارس. مجله حقوق، دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، زمستان، شماره ۵۸، صص ۳۲-۱۱.
- احدی، حسن (۱۳۷۲). عدم کفایت و اثربخشی نظام مدارس در رابطه با بزه‌کاری نوجوان.
- اوتربین، کیت اف (۱۳۶۵). جرم و فرهنگ. ترجمه سپیده پارسا پژوه، تهران: کارآگاه با همکاری سازمان میراث فرهنگی و گردشگری کشور - پژوهشکده مردم شناسی.
- پوریانی، محمد حسین (۱۳۸۲). عوامل اجتماعی بزه‌کاری جوانان و راه پیشگیری از آن. مجموعه مقالات پیشگیری از جرم، تهران: قوه قضائیه، مرکز مطبوعات و انتشارات.
- تریاندیس، هری. س (۱۳۸۳). فرهنگ و رفتار اجتماعی. ترجمه نصرت فتی، تهران.
- رابرتسون (۱۳۷۴). درآمدی بر جامعه. ترجمه حسین بهروان، مشهد: مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی.
- سعادت‌مند، زهره (۱۳۸۷). تازه‌های تعلیم و تربیت. مجموعه مقالات دومین و سومین همایش تازه‌های تعلیم و تربیت در شهر اصفهان، اصفهان: نشر دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان.
- علاقه‌بند، علی (۱۳۷۲). جامعه‌شناسی آموزش و پرورش. تهران: انتشارات بعثت.
- قلی‌زاده، آذر (۱۳۷۷). جامعه‌شناسی آموزش و پرورش. کاشان: انتشارات محتشم.
- قلی‌زاده، آذر (۱۳۸۷). درآمدی بر جامعه‌شناسی. اصفهان: معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان.
- کی‌نیا، مهدی (۱۳۷۰). مبانی جرم‌شناسی، تهران: مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه.
- گسن، ریموند (۱۳۷۴). جرم‌شناسی نظری. ترجمه مهدی کی‌نیا، تهران: انتشارات مجد.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۸۳). مبانی جامعه‌شناسی. ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.
- مرکز تحقیقات و مطالعات و جرم‌شناسی اداره کل زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی استان خوزستان (۱۳۷۸). بررسی عوامل مؤثر در بزه‌کاری نوجوانان. نشریه اصلاح و تربیت، سال ششم، شماره ۶۳.
- مرعشی، محمدحسن (۱۳۸۲). مجله حقوقی دادگستری. شماره ۴۵.

- مشکاتی، زهراسادات؛ رضوی، سیدمنصور (۱۳۸۲). بهداشت عمومی. تهران: نشر گروه پزشکی اجتماعی دانشگاه علوم پزشکی.
- معین، محمد (۱۳۷۷). فرهنگ فارسی. جلد سوم، چاپ دوازدهم.
- نجفی ابرندآبادی، علی حسین (۱۳۸۳). مباحثی در علوم جنایی. تهران: دانشگاه شهید بهشتی.
- Barber, Nigel. , (2009). From Steroid to nation states: An integrated evolutionary approach to violent crime, 4229 Silver Ct. , Birmingham, AL 35213, United States.
- Daly, M & Wilson, M. , (1988). Homicide. New York: Aldine de Gruyer.
- Gottfredson, M. R. , & Hirschi, T. , (1990). SelfControl, peer relations and delinquency. A general theory of crime. Stanford: Stanford University Press.
- Klenewski, N. C. , (1997). Cities, change and conflict. Boston: Boston university press.
- Lawson, T. and Heaton, T. , (1999). Crime and Deviance: Mac Millan Press.
- Levinston, D. , (1989). Family Violence in Cross Cultural Perspective. Newbury Park, Calif: Sage.
- Loureiro, Paul R. A. Cardoso, J. Mario, M. Tito, B. S. and Adolf, S. , (2009). Catholic University of Brasilia (UCB), Brazil, Institute of Applied Economic Research (IPEA), Brazil, Catholic University of Brasilia and Institute for Applied Economic Research.
- Mancini, Christina. (2009). Whites' Concern about crime: The Effects of Interracial Contact Daniel p. Mears, Florida State University, Tallahassee, Florida Atlantic University, Boca Raton, Florida State University, Tallahassee
- Miller, J. G., (1999). Cultural Psychology: Implications for basic psychological theory, Psychological Science.
- Sussman, S. and Ames, S. L. , (2001). the social psychology of Drug Abuse, Philadelphia: Open University press.
- Yamamura, Eiji. , (2008). Formal and informal deterrents of crime in Japan: Roles of police and social capital, Serian Gakuin University, Department of Economics, (6292). Sawaraku Nishijin, Fukuoka 8148511, Japan.

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی